

ΤΙ
ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ
ΟΤΑΝ
ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ
ΤΟ
ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ

SIMON CRITCHLEY

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ

Περιεχόμενα

Σοσιαλισμός	... 17
Αισθητηριακή έκσταση	... 39
Η απο-υποκειμενικοποίηση του ποδοσφαίρου	... 56
Πώς είναι να είσαι μπάλα ποδοσφαίρου;	... 65
Επανάληψη δίχως απαρχή	... 76
Θέατρο της ταυτότητας και της μη ταυτότητας	... 82
Η μουσική οφείλει να αντηχεί	... 88
Θεωρία και πράξη	... 98
Βλακεία	... 105
Ευφυΐα	... 115
Ζιζού	... 131
Προπονητική νοσταλγία	... 145
Κλοπ-ικός χρόνος	... 160
Ποδοσφαιρικό ιστορικό	... 166
Επαναφορά	... 177
Αποστροφή	... 186

ΤΙ ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ ΟΤΑΝ ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Σημειώσεις	... 201
Βιβλιογραφία	... 205
Δικαιώματα εικονογράφησης	... 209
Ευχαριστίες	... 215
Ευρετήριο	... 217

«Λυπάμαι το αγόρι ή το κορίτσι, τον άντρα ή τη γυναίκα, που δεν τους έχει συγκινήσει η μαγεία αυτής της μυστηριώδους αισθητηριακής ζωής, με τον παραλογισμό της, αν προτιμάτε, αλλά και με την εγρήγορση και την υπέρτατη ευτυχία της. Οι διακοπές της ζωής αποτελούν τα ζωτικά σημαντικά τμήματά της, επειδή καλύπτονται, ή θα έπρεπε έστω να καλύπτονται, από αυτό ακριβώς το είδος της σαγηνευτικά ανεύθυνης μαγείας».

William James, «On a Certain Blindness
in Human Beings»

adidas

bwin

Σοσιαλισμός

ΤΙ ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ όταν σκεφτόμαστε το ποδόσφαιρο; Το ποδόσφαιρο αφορά ένα σωρό πράγματα, ένα σωρό περίπλοκα, αντιφατικά και αντικρουόμενα πράγματα: τη μνήμη, την ιστορία, τον τόπο, την κοινωνική τάξη, το φύλο σε όλες τις ανήσυχες παραλλαγές του (τον ανδρισμό, αλλά ολοένα και περισσότερο και τη θηλυκότητα), την οικογενειακή ταυτότητα, τη φυλετική ταυτότητα, την εθνική ταυτότητα, τη φύση των ομάδων, των ομάδων τόσο των ποδοσφαιριστών όσο και των οπαδών, και τη συχνά βίαιη αλλά ενίοτε ειρηνική σχέση της δικής μας ομάδας με άλλες ομάδες, που υποκρύπτει και κάποια εκτίμηση.

Σαφώς το ποδόσφαιρο είναι ένα παιχνίδι τακτικής. Απαιτείται πειθαρχία και αδιάκοπη προπόνηση για τη διατήρηση της φυσικής κατάστασης των ποδοσφαιριστών, αλλά –κυρίως– για την επί-

τευξη και τη διατήρηση του σχήματος της ομάδας. Η ομάδα είναι ένα πλέγμα, ένας δυναμικός σχηματισμός, ένας ιστός κινούμενων δεσμών που αλλάζουν αδιάκοπα, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να κρατήσει το σχήμα της, να διατηρήσει τη μορφή της. Η ομάδα είναι μια κινητή μεταβαλλόμενη μορφή, που τίθεται αντιμέτωπη με μια άλλη μορφή, της αντίπαλης ομάδας. Σκοπός του σχήματος μιας ομάδας –ανεξάρτητα από την κατοχή της μπάλας, ανεξάρτητα από το αν παίζει επιθετικά ή αμυντικά– είναι η κατοχή και ο έλεγχος του χώρου. Ο τρόπος με τον οποίο μια ποδοσφαιρική ομάδα προσπαθεί να ελέγξει τον χώρο παρουσιάζει σαφείς αναλογίες με την αστυνόμευση ή τη στρατιωτικοποίηση του χώρου, άσχετα αν γίνεται με όρους εφόρμησης ή υποχώρησης, κατοχής ή πολιορκίας. Η ποδοσφαιρική ομάδα οφείλει να είναι οργανωμένη όπως ένα μικρό στράτευμα: μια συμπαγής, ενοποιημένη, κινητή και επιδέξια δύναμη, με ξεκάθαρη ιεραρχική δομή. Όπως έχουν ήδη πει πολλοί άλλοι στο παρελθόν, το ποδόσφαιρο αποτελεί συνέχεια του πολέμου με άλλα μέσα, ωστόσο τα μέσα του ποδοσφαίρου είναι σαφώς φιλοπόλεμα: σκοπός είναι η νίκη (και ορισμένες φορές η ηρωική ήττα).¹

Όπως είπε και ο Μπιλ Σάνκλυ –το ίνδαλμα των παιδικών μου χρόνων και θρυλικός προπονητής της Λίβερπουλ μεταξύ 1959 και 1974– το ποδόσφαιρο αφορά ορισμένα βασικά πράγματα: το κοντρόλ της μπάλας και την πάσα, το κοντρόλ

και την πάσα, διαρκώς. Όταν το κοντρόλ και η πάσα συνδυάζονται με την κίνηση και την ταχύτητα, ώστε, ύστερα από κάθε πάσα, να παρουσιάζονται δύο ή τρεις επιλογές στον παίκτη που έχει την μπάλα, στο τέλος η ομάδα που έχει την μπάλα θα σκοράρει. Και όποιος σκοράρει τα περισσότερα γκολ κερδίζει. Τόσο απλά. Όμως, όπως είπε και ο αείμνηστος, σπουδαίος Γιόχαν Κρόιφ, «το να παίζεις ποδόσφαιρο είναι απλό, αλλά το να παίζεις απλό ποδόσφαιρο είναι ό,τι πιο δύσκολο».

Σε αντίθεση με αθλήματα όπως το γκολφ και το τένις ή ακόμα και το μπέιζμπολ, το κρίκετ και το μπάσκετ, το ποδόσφαιρο δεν είναι ατομικιστικό. Αν και αναμφίβολα διαθέτει ένα σύστημα προώθησης διασημοτήτων όπου οι ποδοσφαιριστές απαιτούν και αγωνίζονται για όλο και μεγαλύτερη οικονομική αυτονομία, το ποδόσφαιρο δεν αφορά μόνο κάποιους συγκεκριμένους ποδοσφαιριστές, όσο χαρισματικοί και αν είναι. Αφορά την ομάδα. Το ποδόσφαιρο είναι ουσιαστικά συνεργατικό. Αφορά την κίνηση μεταξύ ποδοσφαιριστών που παίζουν μαζί και παίζουν σε συνεργασία και για χάρη ο ένας του άλλου, και αποτελούν τον κινητό χωρικό ιστό μιας ομάδας. Βέβαια, μια ομάδα μπορεί να αποτελείται από πραγματικά χαρισματικούς ατομικά ποδοσφαιριστές, όπως η Μπαρτσελόνα, ή από λιγότερο χαρισματικούς ατομικά ποδοσφαιριστές, που λειτουργούν συνεργατικά σαν ενιαίο σύνολο, μια αποτελεσμα-

τική μονάδα αυτο-οργάνωσης όπου ο κάθε ποδοσφαιριστής γνωρίζει ακριβώς ποιον ρόλο διαδραματίζει στον συνολικό σχηματισμό της ομάδας. Σκέφτομαι το παράδειγμα της Λέστερ Σίτυ στην Πρέμιερ Λιγκ της Αγγλίας τη σεζόν 2015-16 (που πρόσφερε ξανά στους οπαδούς την απόλαυση του ποδοσφαίρου), την εθνική ομάδα της Κόστα Ρίκα στο Μουντιάλ του 2014 ή της Ισλανδίας στο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα του 2016. Σε αυτές τις ομάδες το σύνολο είναι σαφώς σπουδαιότερο από το άθροισμα των μονάδων που το απαρτίζουν.

Δεν είναι τυχαίο πως όταν ο Ζαν-Πολ Σαρτρ ασχολήθηκε με τη φύση της οργάνωσης, στράφηκε στο ποδόσφαιρο.² Η ελεύθερη δράση ή ενέργεια –εκείνο που ο Σαρτρ αποκαλεί «πράξη»– του κάθε ποδοσφαιριστή υποτάσσεται στην ομάδα, στην οποία ενσωματώνεται και ταυτόχρονα την υπερβαίνει, ενώ η συλλογική δράση της ομάδας επιτρέπει τη βελτίωση της ατομικής δράσης μέσω της απορρόφησής της στην οργανωτική δομή της ομάδας. Εκείνο που συμβαίνει σε μια οργανωμένη ομάδα είναι η αδιάλειπτη διαλεκτική ανάμεσα στη συλλογική, συνολική δράση της ομάδας και στις υποστηρικτικές, ευδόκιμες ατομικές ενέργειες των ποδοσφαιριστών, που αποκτούν υπόσταση μόνο μέσα από την ομάδα. Ο Σαρτρ εστιάζει την προσοχή του στον τρόπο με τον οποίο μια οργάνωση μορφοποιεί τη σχέση μεταξύ ατομικής και συλλογικής δράσης από τη διαρκώς μεταβαλλόμενη δυναμική μορφή μιας ποδοσφαιρικής

ομάδας. Οι ατομικές κινήσεις κάθε ποδοσφαιριστή προκαθορίζονται από τον ρόλο του –ώστε να είναι καλός τερματοφύλακας, αξιοπρεπής κεντρικός αμυντικός, μέσος ή οτιδήποτε–, όμως αυτές οι ατομικές λειτουργίες οδηγούν στην εξύψωση και στην υπέρβαση μέσα από τη συνεργατική, δημιουργική πρακτική μιας ομάδας που παίζει καλά σαν σύνολο. Όταν μια ομάδα δεν παίζει καλά σαν σύνολο, τότε η συλλογική δράση θρυμματίζεται σε σκόρπιες ατομικές ενέργειες και το σύνολο διαλύεται, οι ποδοσφαιριστές αλληλοκατηγορούνται και οι οπαδοί στρέφονται κατά συγκεκριμένων ποδοσφαιριστών. Πρόκειται για μια άσχημη κατάσταση, από κάθε άποψη.

Η ουσιαστικά συνεργατική φύση του ποδοσφαίρου επεκτείνεται στο μοτίβο της κοινωνικότητας μεταξύ των ποδοσφαιριστών και στην αντίθεση ανάμεσα στην ομάδα που παίζει για το καλό του συνόλου και στην ομάδα όπου κάθε ποδοσφαιριστής παίζει για τον εαυτό του – η διαλεκτική μεταξύ Λιονέλ Μέσσι και Κριστιάνο Ρονάλντο, αν προτιμάτε. Θέλω να ξεκαθαρίσω ότι αναφέρομαι στην ουσιαστική κοινωνικότητα μιας ομάδας ως λειτουργικής μονάδας, ως αποτελεσματικού διαδραστικού πλέγματος. Αν μια ομάδα παίζει καλά σαν σύνολο στο γήπεδο, οι σχέσεις των ποδοσφαιριστών μεταξύ τους είναι κατά πάσα πιθανότητα πολύ καλές και εκτός γηπέδου. Χωρίς να είναι απαραίτητο. Ορισμένοι από τους ποδοσφαιριστές της εθνικής ομάδας της Γαλλίας

που κέρδισε το Μουντιάλ του 1998 λέγεται ότι δε μιλιόντουσαν μεταξύ τους εκτός γηπέδου, ενώ ο σπουδαίος Ερίκ Καντονά απ' ό,τι φαίνεται δεν ήταν και τόσο κοινωνικός την περίοδο που διαδραμάτιζε καταλυτικό ρόλο στην κυριαρχία της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ στην Πρέμιερ Λιγκ, τη δεκαετία του 1990. Και εξαιτίας της αυξανόμενης πολυγλωσσίας και πολιτισμικής ποικιλίας των ποδοσφαιριστών (πόσο μάλλον του απίστευτα νεαρού της ηλικίας πολλών εξ αυτών), αναρωτιέμαι τι κουβεντιάζουν μεταξύ τους και πόσα κοινά ενδιαφέροντα μπορεί να έχουν. Όμως, σημασία έχει η διατύπωση μιας κοινής ποδοσφαιρικής γλώσσας όταν αγωνίζονται μαζί.

Αυτά τα μοτίβα κοινωνικότητας αντανακλώνται και ταυτόχρονα αντλούν ενέργεια από τη συλλογική ζωή των οπαδών (και εκείνοι που ουσιαστικά με ενδιαφέρουν είναι οι οπαδοί. Όμως θα επανέλθουμε αργότερα στο ζήτημα αυτό). Η κοινωνικότητα αυτή επεκτείνεται ακόμα και στην ονομασία του αθλήματος που μας ενδιαφέρει: Ποδόσφαιρο Συλλόγων (Association Football), που στις ΗΠΑ συμπύσσεται σε *soccer*, αν και μέχρι και τη δεκαετία του 1970 στη Βρετανία ήταν συχνή η χρήση του όρου *soccer*, πριν καταλήξει να θεωρείται εσφαλμένα ως αμερικανισμός. Το ποδόσφαιρο είναι το κίνημα των *socius*^{*}, η ελεύ-

* Στα λατινικά σημαίνει σύντροφος, φίλος, σύμμαχος. (Σ.τ.Μ.)

θερη ένωση των ανθρώπων, όπως έλεγε και ο Μαρξ στο *Κεφάλαιο* (αν και –δυστυχώς– δεν αναφερόταν στο ποδόσφαιρο).³ Ο λόγος που το ποδόσφαιρο είναι τόσο σημαντικό για πολλούς από εμάς οφείλεται ακριβώς στην εμπειρία της ένωσης που υπάρχει στον πυρήνα του, όπως και στην έντονη αίσθηση της κοινότητας που δημιουργεί. Αν θέλουμε να προεκτείνουμε αυτή την αξιολόγηση και να υιοθετήσουμε μια τολμηρή θέση, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το κατάλληλο πολιτικό αντίστοιχο του ποδοσφαίρου είναι ο σοσιαλισμός. Η ελευθερία δε βιώνεται ξέχωρα από τους άλλους, αλλά μόνο εξαιτίας και μέσα από τη συσχέτιση με τους άλλους, όπου η συλλογική δράση ενσωματώνει και ταυτόχρονα εξυψώνει την ατομική δράση. Επικαλούμαι για άλλη μία φορά τον Μπιλ Σάνκλυ –αλλά μπορείτε να βρείτε ανάλογες απόψεις διατυπωμένες από τον Βραζιλιάνο θρύλο Σόκρατες, τον μαρξιστή Δυτικογερμανό νικητή του Μουντιάλ του 1974 Πάουλ Μπράιτνερ ή τον πρώην αρχηγό της Εθνικής Αργεντινής Χαβιέρ Ζανέτι–, που είπε ότι, «ο σοσιαλισμός στον οποίο πιστεύω δεν έχει σχέση με την πολιτική. Είναι τρόπος ζωής. Κάτι ανθρώπινο. Πιστεύω ότι για να ζεις και να είσαι πραγματικά ευτυχισμένος χρειάζεται συλλογική προσπάθεια, όπου ο καθένας δουλεύει για το σύνολο, ο ένας βοηθάει τον άλλο και στο τέλος της μέρας όλοι παίρνουν ένα μερίδιο από την ανταμοιβή». Ο Μπράιαν Κλαφ, που συμμετείχε συχνά

στις πικετοφορίες στη διάρκεια της απεργίας των ανθρακωρύχων στην Αγγλία τη δεκαετία του 1980, είχε πει «για μένα ο σοσιαλισμός προέρχεται από την καρδιά. Δεν καταλαβαίνω γιατί συγκεκριμένα τμήματα της κοινωνίας πρέπει να έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να απολαμβάνουν τη σαμπάνια και τα μεγάλα σπίτια». Όπως επισημαίνει ο Μπάρνεϋ Ρόνεϋ, «οι περισσότερες ομάδες της Πρέμιερ Λιγκ έχουν τις ρίζες τους σε κάποια τοπική εκκλησία ή κάποια τοπική παμπ... Μια πληρωμένη απάντηση στη θατσερική αντίληψη ότι δεν υπάρχει αυτό που ονομάζουμε κοινωνία».⁴

Φυσικά, αυτού του είδους τα σοσιαλιστικά συναισθήματα μοιάζουν αστεία –για να μην πω απολύτως γελοία–, ειδικά αν αναλογιστούμε τον δεσποτισμό και τη διαφθορά της FIFA, του διοικητικού σώματος του ποδοσφαίρου, που έχει την έδρα του στη μεγαλοαστική άνεση της Ζυρίχης. Επιπλέον, ο συναισθηματισμός αυτός φαντάζει γελοίος εξαιτίας της τεράστιας και ολοένα αυξανόμενης επιρροής του χρήματος στο ποδόσφαιρο, όπου οι ποδοσφαιριστές ενθαρρύνονται –ή σε πολλές περιπτώσεις υποχρεώνονται– από τους άπληστους ατζέντηδες τους να συμπεριφέρονται σαν μισθοφόροι, οι σύλλογοι γίνονται το αγαπημένο παιχνιδάκι των υπερ-πλούσιων και ισχυρών, η λατρεία των οπαδών αποτιμάται άπληστα σε χρήμα και η αφοσίωσή τους θεωρείται δεδομένη, ανεξαρτήτως περιστάσεων. Και εδώ εντοπίζεται

ίσως η βασικότερη και πιο ουσιαστική αντίφαση του ποδοσφαίρου: η μορφή του είναι η συλλογικότητα, ο σοσιαλισμός, η κοινωνικότητα και η συνολική δράση των ποδοσφαιριστών και των οπαδών, ωστόσο το υλικό υπόστρωμά του είναι το χρήμα: το βρόμικο χρήμα, συχνά από εξαιρετικά αμφίβολες, ελάχιστα ελεγμένες πηγές. Το ποδόσφαιρο είναι απολύτως εμπορευματοποιημένο, κορεσμένο από τις χορηγίες και τα πιο χυδαία και ηλίθια εμπορικά σήματα (σκεφτείτε τις ατέλειωτες διαφημίσεις στη διάρκεια των αγώνων του Τσάμπιονς Λιγκ –της Heineken στις ΗΠΑ, της Gazprom στη Ρωσία κτλ.– και την πανταχού παρουσία των χορηγών του Μουντιάλ της FIFA, όπως τα McDonalds και η Budweiser). Πρόκειται για ένα εμπορευματοποιημένο και ορισμένες φορές ανυπόφορο θέαμα της τρέχουσας περιόδου του καπιταλισμού (ύστερης, απώτερης, λοίσθιας ή ακόμα και εσχατολογικής), από την οποία προσπαθούμε να επιβιώσουμε. Προσεγγίζει τα όρια του αποκρουστικού. Παρ' όλ' αυτά, εξακολουθώ να επιμένω ότι το ποδόσφαιρο δεν είναι μόνο αυτό. Είναι πολύ περισσότερα. Επικαλούμαι ξανά τον Κρόιφ: «Γιατί να μην μπορείς να νικήσεις έναν πλουσιότερο σύλλογο; Δεν έχω δει ποτέ μου έναν σάκο με λεφτά να σκοράρει». Ίσως εκείνο που μας ενώνει, ως θεατές και εραστές του παιχνιδιού, είναι η ταυτόχρονη αλήθεια και αναλήθεια της άποψης του Κρόιφ.

Από τη μία απαιτούμε την ενεργητική και αυ-

2022 FIFA WORLD CUP™

QATAR

FIFA

στηρή κριτική κατά της διεφθαρμένης πολυεθνικής επιχειρηματικής δομής του ποδοσφαίρου. Είναι κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη μαρξιστική ανάλυση της ροής κεφαλαίων και της ανισότητας που χαρακτηρίζουν την ιδιοκτησία των μέσων της ποδοσφαιρικής παραγωγής, ή την ανάλυση των σχέσεων εξουσίας στο ποδόσφαιρο, στο πνεύμα, για παράδειγμα, του Μισέλ Φουκό. Η κριτική αυτή δεν πρέπει να αποφύγει την εξέταση των εγγενών σχέσεων μεταξύ ποδοσφαίρου και βίας, ποδοσφαίρου και πολέμου, ποδοσφαίρου και αποικιοκρατίας, ποδοσφαίρου και ρατσισμού, και ποδοσφαίρου και μορφών οπισθοδρομικού και αταβιστικού εθνικισμού (όπως αποτυπώθηκε στις άγριες συγκρούσεις μεταξύ Άγγλων και Ρώσων οπαδών στη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος του 2016 στη Γαλλία, αν και τα παραδείγματα είναι δυστυχώς πάρα πολλά). Η ανάγκη για μια τέτοια κριτική είναι πραγματικά επείγουσα, ειδικά από τη στιγμή που το Μουντιάλ του 2018 έγινε στη Ρωσία και του 2022 θα γίνει στο Κατάρ. Είναι σαφές ότι και οι δύο αποφάσεις είναι αποτέλεσμα της συστηματικής διαφθοράς της FIFA.

Από την άλλη, το ποδόσφαιρο χρειάζεται μια ποιητική ερμηνεία, που εστιάζει περισσότερο στη μορφή, σε μια προσπάθεια ανάδειξης της συχνά έντονης και βαθιά συγκινητικής ομορφιάς του. Όπως λέει ο Αργεντινός προπονητής Μαρσέλο Μπιέλσα (πηγή έμπνευσης για κάποιους, όπως

για τον προπονητή της Τόττεναμ Μαουρίτσιο Ποκεττίνο, και παρανοϊκά ευφυής για άλλους), η ουσία του ποδοσφαίρου είναι μια χειρονομία στην υπηρεσία της ομορφιάς.⁵ Το βέβαιο είναι ότι υπάρχει ομορφιά στο ποδόσφαιρο: η ομορφιά των ποδοσφαιριστών, του έντονα πράσινου χλοοτάπητα με τις σαφείς, γεωμετρικές, λευκές γραμμές που το διατρέχουν· η ομορφιά των διαρκώς μεταβαλλόμενων σχηματισμών, των συνδυασμένων, συναρμοσμένων κινήσεων, των δυναμικών πλεγμάτων και των κομβικών σχηματισμών στον αγωνιστικό χώρο· και η ομορφιά των πανό και των σημαιών που κυματίζουν οι οπαδοί, όπως και του ήχου, της έντασης και του ρυθμού των τραγουδιών τους. Επιπλέον, υπάρχει και χάρη, μια αβίαστη και κατά καιρούς αθέλητη κίνηση και κομψότητα. Προφανώς σκέφτομαι έναν ποδοσφαιριστή σαν τον Ζινεντίν Ζιντάν, ειδικά όπως εμφανίζεται στην υπέροχη ταινία των Φιλίπ Παρρενό και Ντάγκλας Γκόρντον του 2006, αλλά και την εκπληκτική άνεση και κίνηση ποδοσφαιριστών όπως ο Ρομπέρτο Μπάτζιο, ο Πάολο Μαλντίνι, ο Τιερρύ Ανρύ, ο Αντρέα Πίρλο ή ο Αντρές Ινιέστα. Όμως σκέφτομαι επίσης και τη λιτή χάρη με την οποία μπορεί να κινείται μία ολόκληρη ομάδα, όπως, για παράδειγμα, η Γερμανία στη διάρκεια του πρώτου ημιχρόνου της *Destruktion* της Βραζιλίας με 7-1, στο Μουντιάλ του 2014. Το πιο εντυπωσιακό στοιχείο στην τελευταία περίπτωση ήταν η απλότητα του γερμανικού παιχνιδιού: κοντρολ και πάσα,

κοντρόλ και πάσα, κίνηση στον χώρο, υποδοχή της μπάλας, σουτ, γκολ.

Το Ποδόσφαιρο Συλλόγων συχνά χαρακτηρίζεται ως το όμορφο παιχνίδι, με τη σκέψη να παραμένει μετέωρη. Γιατί είναι όμορφο και τι συνιστά την ομορφιά του; Σε αυτό το βιβλιαράκι θα χρησιμοποιήσω τη μέθοδο της φαινομενολογίας, όπως την αποκαλούν οι φιλόσοφοι, προσπαθώντας να δώσω κάποια απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα. Η φαινομενολογία είναι μια φιλοσοφική παράδοση που ξεκινά στις αρχές του εικοστού αιώνα με τα γραπτά του Χούσσερλ και αποκτά την καταλυτική υπαρξιακή τελειοποίησή της στο έργο των Χάιντεγκερ, Σαρτρ και Μερλό-Ποντύ. Είναι πολύ απλή: η φαινομενολογία είναι η περιγραφή όσων εμφανίζονται μπροστά μας στην καθημερινότητά μας. Είναι η προσπάθεια να φέρουμε στο επίπεδο του στοχασμού όλα όσα παραβλέπουμε στις, σε μεγάλο βαθμό και μακάρια, αστόχαστες ζωές μας. Είναι η προσπάθεια να καταστεί σαφές ό,τι υπονοείται στο επίπεδο των βιωμάτων μας. Γι' αυτό και ο Μερλό-Ποντύ περιγράφει τη φαινομενολογία ως την προσπάθεια να ξαναμάθουμε να βλέπουμε τον κόσμο. Η φαινομενολογική προσέγγιση θα μας οδηγήσει σε μια ποιητική ερμηνεία του χρόνου, του χώρου, της θεατρικότητας και όλων εκείνων των στοιχείων που ο Γουίλλιαμ Τζέιμς χαρακτηρίζει ως «μυστηριώδη αισθητηριακή ζωή» και συνθέτουν την πληθώρα του ποδοσφαιρικού βιώματος. Ελπίζω πως με αυτή την

προσέγγιση θα επιτρέψω στον αναγνώστη να δει την ομορφιά του ποδοσφαίρου με ελαφρώς διαφορετικό μάτι.

Πώς διαπραγματευόμαστε την αντίφαση ανάμεσα στην ανάγκη για μια κριτική του ποδοσφαίρου και στη δυνατότητα της ποιητικής του ερμηνείας; Μπορεί να επιλυθεί η διαμάχη ανάμεσα στη συλλογικότητα και τον σοσιαλισμό της μορφής του ποδοσφαίρου και στον ανεξέλεγκτο καπιταλισμό της ουσίας του; Σε αυτό το σημείο θα μπορούσα να πω κάτι δειλό, για παράδειγμα «ο στόχος υπερβαίνει τις δυνατότητές μου σε αυτό το βιβλίο». Όμως κάτι τέτοιο θα ήταν υπερβολικά φτηνό. Αντίθετα, νομίζω ότι η αντίφαση αυτή πρέπει να παραμείνει εκκρεμής, όχι τόσο σαν μια διαλεκτική που αφήφά τον συμβιβασμό, όσο σαν μια ανοιχτή πληγή που συνεχίζουμε να την ξύνουμε στην αρχή κάθε αγώνα, κάθε τουρνουά, κάθε σεζόν. Το ποδόσφαιρο είναι ένα παιχνίδι που μας συναρπάζει και μας χαροποιεί, ενώ ταυτόχρονα μας εξοργίζει και μας απωθεί. Η απόλαυση και η αποστροφή αποτελούν εξίσου δικαιολογημένες αντιδράσεις απέναντι στο άθλημα αυτό και εναλλάσσονται σε ίσες ποσότητες σε κάθε παιχνίδι που παρακολουθούμε. Σε αυτό το βιβλίο θέλω να εστιάσω κυρίως στην απόλαυση, στην ποιητική διάσταση του ποδοσφαίρου, στη φαινομενολογία του όμορφου παιχνιδιού.

